

St. med. nr. 23.

(1922)

Om traktatforhandlingene med Portugal.

Utenriksdepartementets innstilling av 26de mai 1922, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av utenriksminister Ræstad.)

Siden utarbeidelse av den Stortinget i meddelelse nr. 9 for 1922 tilstillede samling av dokumenter vedrørende traktatforhandlingene med Portugal har den norske og den portugisiske regjering ved sine diplomatiske representanter i henholdsvis Lissabon og Kristiania utvekslet noter vedrørende traktatforholdet mellom de to land. Samtidig er der blitt korrespondert mellom Utenriksdepartementet og legasjonen i Lissabon, samt mellom Utenriksdepartementet og de øvrige departementer.

Utenriksdepartementet vil foreslå at Stortinget konfidentielt gjøres bekjent med de viktigste av disse dokumenter og har i den anledning utarbeidet en samling av samme i norsk tekst. I denne samling er like-

ledes medtatt en innberetning fra medlem av traktatdelegasjonen, J. Castberg, datert 6te oktober 1920. Denne samling, som foreligger i trykt stand, danner et tillegg til de tidligere i Stortingsmeddelelse nr. 9 for 1922 meddelte dokumenter.

Under henvisning til ovenstående tillater Utenriksdepartementet sig å

innstille:

At en gjenpart av Utenriksdepartementets innstilling av 26de mai 1922 tillike med den foreliggende tilleggssamling av dokumenter vedrørende traktatforhandlingene med Portugal konfidentielt blir tilstillet Stortinget.

Innholdsfortegnelse.

	Side
1. Skrivelse fra Finansdepartementet av 28de september 1921	2
2. Note fra utenriksministeren til den portugisiske chargé d'affaires i Kristiania, av 1ste oktober 1921	2
3. Skrivelse fra Handelsdepartementet av 3dje oktober 1921	2
4. Note fra den portugisiske chargé d'affaires i Kristiania til utenriksministeren av 6te oktober 1921	3
5. Telegram fra den norske chargé d'affaires i Lissabon avsendt 28de oktober 1921	3
6. Note fra den portugisiske chargé d'affaires i Kristiania til utenriksministeren av 31te oktober 1921	4
7. Memorandum opsat i Utenriksdepartementet 1ste november 1921	4
8. Skrivelse fra den norske chargé d'affaires i Lissabon av 10de desember 1921	4
9. Skrivelse fra den norske chargé d'affaires i Lissabon av 15de februar 1922	5
10. Telegram til legasjonen i Lissabon av 10de mai 1922	5
11. Telegram fra legasjonen i Lissabon, avsendt 11te mai 1922, optatt i Kristiania 12te mai 1922	6

Nr. 1.

Skrivelse

fra **Finansdepartementet** av 28de september 1921.

I anledning av det ærede departements skrivelse av 23de d. m. tillater man sig å meddele at dette departement for sitt vedkommende ikke finner å burde gjøre noen innvending imot, at der treffes bestemmelse om, at tolltariffens maksimalsatser ikke skal bringes i anvendelse på varer fra de portugisiske kolonier, såfremt der er grunn til å anta, at en sådan bestemmelse er ønskelig av hensyn til den norske skibsfarts interesser i Portugal og dets kolonier.

Nr. 2.

Note

fra **utenriksministeren** til den portugisiske chargé d'affaires i Kristiania av 1ste oktober 1921.

(Oversatt fra fransk.)

I forbindelse med min note av 23de september sistleden har jeg den ære å meddele Dem at den norske regjering er beredt til å gå med på den portugisiske regjerings for-

slag om foreløbig ikke å anvende den norske tolltariffs maksimalsatser på produkter som kommer fra de portugisiske kolonier på betingelse av at den portugisiske regjering på sin side ikke anvender på norske skibe dekretet av 6te september 1921 om 5-dobbelt forhøielse av skibsavgiftene og at den under ingen omstendigheter anvender høiere avgifter på norske enn på utenlandske skibe.

Nr. 3.

Skrivelse

fra **Handelsdepartementet** av 3dje oktober 1921.

I skrivelse av 23de f. m. har det ærede departement anmodet om nærværende departements uttalelse angående spørsmålet om, hvorvidt Norge bør avstå fra å anvende den norske tolltariffs maksimalsatser på portugisiske kolonialvarer, under forutsetning av at de portugisiske bestemmelser om en femdobling av skibsavgiftene ikke blir anvendt på norske skibe ved deres anløp av havner i de portugisiske kolonier.

I anledning herav skal departementet bemerke, at spørsmålets besvarelse vil måtte avhenge av en gjensidig avveien av to motstri-

Om traktatforhandlingene med Portugal.

dende interesser: på den ene side den interesse, som ligger i å gi de norske maksimalsatser, som er bragt til anvendelse som repressalier overfor Portugal, den størst mulige effektivitet, på den annen side de interesser, som knytter sig til den hittil ikke ubetydelige norske skibsfart på de portugisiske kolonier og betydningen av å sikre denne for vårt land så viktige næringsgren de best mulige levevilkår under de nuværende vanskelige forhold.

Under hensyntagen til det foran anførte er nærværende departement tilbøielig til å anta, at det vil være heldigst foreløbig ikke å opkreve maksimaltoll av varer fra de portugisiske kolonier, dog under forutsetning av, at man derved samtidig kan opnå at den norske hvalfangstnæring i de portugisiske kolonier også fremtidig uavkortet får nyte godt av de begunstigelser og rettigheter som er de enkelte selskaper tilsagt i de av dem erhvervede konsesjoner.

Nr. 4.

Note

fra den portugisiske chargé d'affaires i Kristiania til utenriksministeren av 6te oktober 1921.

(Oversatt fra fransk.)

Jeg har den ære å erkjenne mottagelsen av Deres Excellenses note av 23de september sistleden samt tilleggskrivelse av 1ste oktober. Jeg er blitt noe forbauset over den norske regjerings svar og over dens omtale av «den portugisiske regjerings forslag». Min regjering har nemlig ialfall såvidt mig bekjent ikke fremsatt overfor den norske regjering noe forslag om anvendelse av den norske tolltariffs minimalsatser på de portugisiske koloniprodukter.

I min note av 21de september har jeg derimot efter ordre fra min regjering simpelt hen anmodet den norske regjering om å meddele mig «hvortid den norske tolltariffs

maksimalsatser kan anvendes på produkter fra portugisiske kolonier og besiddelser såvelsom på produkter som kommer fra selve Portugal, idet den norske regjering offisielt hadde erklært at den kun vilde anvende maksimalsatsene på produkter fra landsdele hvor den norske handel og skibsfart er underkastet en ugunstig behandling og idet de portugisiske kolonier ikke hittil har anvendt på den norske handel og skibsfart en strengere tollbehandling enn den som de anvender på de andre lands handel og skibsfart.» Jeg bemerket samtidig at dette spørsmål var blitt reist av min regjering som, uaktet den aldrig hadde søkt og på det nuværende tidspunkt ingenlunde søker å foranstalte en tollkrig med Norge i tilfelle av at Norge skulde begynde en sådan vilde se sig nødt til å forsvare sine interesser i den utstrekning og på samme måte som disse vil bli angrepet.

Jeg vil meddele min regjering den norske regjerings svar som inneholdes i Deres noter av 23de september og 1ste oktober d. å. Min regjering vil ikke kunne fortolke dette svar på annen måte enn derhen at Norge ikke alene anvender de forhøiede tollavgifter på produkter fra Portugal, men også på produkter fra de portugisiske kolonier, hvilket formentlig vil bevege denne til å treffe de nye foranstaltninger som situasjonen nødvendiggjør for å forsvare sine interesser.

Nr. 5.

Telegram

fra den norske chargé d'affaires i Lissabon, avsendt 28de oktober 1921.

I telegram av 28de oktober 1921 meddelte legasjonen i Lissabon at den portugisiske regjering ifølge avismeddelelser hadde utferdiget et dekret, hvorefter dekretet av 6te september om forhøielse av avgiftene forsåvidt angår norske varer og skibe blev utvidet til også å omfatte de portugisiske kolonier.

Om traktatforhandlingene med Portugal.

Nr. 6.

Note

fra den portugisiske chargé d'affaires i Kristiania til utenriksministeren av 31te oktober 1921.

(Oversatt fra fransk.)

Jeg har den ære at underrette Deres Excellence om at min regjering har utvidet til de portugisiske kolonier anvendelsen av dekret nr. 7701 av 6te september sistleden om 5-dobling av innførselstollen for norske varer og av skibsfartsavgiftene forsåvidt angår fartøier av norsk nasjonalitet.

Disse foranstaltninger vil tre ikraft fra dagen for bekjentgjørelsen i de forskjellige koloniers respektive offisielle kunngjørelsestedender.

Min regjering har sett sig nødt til å treffe denne bestemmelse for å forsvare de portugisiske koloniers interesser som var blitt krenket ved de av den norske regjering trufne forhøielser av tollsatsene forsåvidt angår produkter fra de portugisiske kolonier. Dette er også anerkjent i den note som det norske utenriksdepartement har tilstillet mig 1ste ds. og hvorved bekreftes at denne tollforhøielse er bragt til anvendelse samtidig som det meddeles at den norske regjering ikke vil undta produkter fra de portugisiske kolonier fra denne, med mindre man fra portugisisk side går med på visse betingelser. Disse betingelser viser sig imidlertid å være aldeles uantagelige. Dertil kommer, at denne innrømmelse vilde være rent «foreløbig».

Jeg ber Deres Excellence godhetsfullt bringe ovennevnte meddelelse til vedkommende interessertes kunnskap.

Nr. 7.

Memorandum

opsatt i Utenriksdepartementet den 1ste november 1921.

Det portugisiske dekret om 5-dobling av satsene av toll- og skibsfartsavgiftene gjaldt Por-

tugal med tilliggende øer, heri inngår Madeira og Azorerne. Derimot var koloniene undtatt fra først av. Til gjengjeld blev våre maksimalsatser anvendt på produkter fra Portugal og dets besiddelser (kolonier).

Den portugisiske legasjon henstillet til oss ikke å anvende våre maksimalsatser på portugisiske koloniprodukter, fordi 5-doblingsdekretet ikke gjaldt de portugisiske kolonier. Den norske regjering erklærte sig villig til å opheve maksimalsatsene på de portugisiske koloniprodukter mot at Portugal ophevet 5-doblingsdekretet forsåvidt skibsfartsavgiftene angikk.

Kakao, som tilvirkes i de portugisiske kolonier, er så å si det eneste produkt som Norge har fått derifra. Innførselen av kakao har år om annet vært ganske betydelig og har sikkert spillet en viss rolle for Portugal. Hensikten med den portugisiske legasjons henven-delse var derfor å få denne vare undtatt fra våre maksimalsatser.

På den annen side spiller neppe utvidelsen av 5-doblingsdekretet til koloniene den rolle for Norge som forskjellige aviser vil ha gitt det utseende av. De portugisiske kolonier, som her kommer i betraktning, er vesentlig Mozambique og Angola. Såvidt departementet bekjent anløper meget få norske skibe Angola. Mozambique (Delagoa Bay) anløpes derimot vesentlig av Øst-Afrikalin-jens skibe. Jeg antar ett à to anløp månedlig.

Nr. 8.

Skrivelse

fra den norske chargé d'affaires i Lissabon av 10de desember 1921.

Efter inngåelsen av den midlertidige overenskomst mellom Norge og Spania har jeg hatt etpar samtaler med utenriksminister da Veiga Simoês under hvilke han i forbigående streifet nevnte avtale. Ved begge disse leiligheter uttalte han at han intet høiere ønske har enn å avslutte en ny handelsoverenskomst med Norge, men at han

Om traktatforhandlingene med Portugal.

imidlertid fremdeles måtte henholde sig til, hvad han allerede før hadde sagt mig, nemlig at det vilde være utelukket å få istand noen overenskomst på sådan basis som den der ligger til grunn for vor avtale med Spania.

Det synes idethele klart at man her vedvarende holder uavkortet fast ved de fra tidligere noksom kjente betingelser for ordningen av traktatforholdet med Norge, altså prinsipielt fritt innpass for portugisiske hetvine — denne landets viktigste eksportvare i handelssamkvemmet med oss — og subsidiært en obligatorisk kontingering av slikt omfang at Portugals interesser kunde være tjent dermed. Da der under den foreliggende situasjon i Norge vel ikke kan bli tale om å tilby et kontingentkvantum som selv tilnærmelsesvis kunde tilfredsstille de portugisiske forventninger, kan jeg for min del dessverre ikke øine noen utvei til å åpne nye forhandlinger med utsikt til et for oss akseptabelt resultat. Da der på den annen side neppe kan påregnes noe initiativ fra den portugisiske regjeringens side, ser det ut som om saken vedblivende står helt i stampe.

Der er forøvrig grunn til å befrykte at den for få dage siden her avsluttede tysk-portugisiske foreløbige handelsoverenskomst, hvorefter der er åpnet Portugal adgang til i avtalens første år å eksportere 50 000 hl. hetvin til Tyskland (se 224 L. 7. 12. 21) vil ha den virkning at Portugal nu vil føle sig sikrere i sadlen enn før og følgelig mindre enn noensinde være tilsinds å stille sig imøtekommende overfor oss.

Nr. 9.

Skrivelse

fra den norske chargé d'affaires i Lissabon
av 15de februar 1922.

For å skaffe et helt objektivt og pålidelig innblikk i hvorledes det portugisiske utenriksministerium for tiden anskuer traktatsituasjonen overfor Norge, var den herverende franske minister, som også tidligere

leilighetsvis har gjort mig lignende tjenester, på min foranledning så venlig forleden dag å nytte anledningen, da han konfererte med vedkommende generaldirektør om endel spørsmål i forbindelse med den nylig avsluttede fransk-portugisiske handelsavtale til å forhøre sig om hvorledes traktatforhandlingene med vort land nu ligger an.

Det svar ministeren fikk var isannhet alt annet en opmuntrende. Generaldirektøren uttalte nemlig at det av oss ifjor høst fremsatte forslag til overenskomst likefrem var en hån mot Portugal, og at han for sin del ikke øinet noensomhelst mulighet for å komme til enighet med oss med mindre vi foretok en gjennomgripende revisjon av vor hetvinspolitikk. Den hele affære stod, tilføiet han, inntil så skjer, komplett fast, og på portugisisk side hverken kunde eller vilde man under de nuværende forhold foreta sig noe for å få forhandlingene igang igjen.

Ovenstående opplysninger bekrefter tilfulle riktigheten av hvad jeg allerede tidligere gjentagende på grunnlag av egne erfaringer har innberettet om utenriksministeriets holdning til det heromhandlede spørsmål. Det kan overhodet ikke være tvilsomt, at det er oss som i tilfelle må ta initiativet hvis saken skal komme ut av det dødvann den nu befinner sig i.

Nr. 10.

Telegram

til legasjonen i Lissabon av 10de mai 1922.

7. Meddel telegrafisk hvilken opfatning De har av det standpunkt den portugisiske regjering nu inntar med hensyn til størrelsen av kontingenten i en eventuell ny handelsavtale. Meddel ennvidere om der kan være utsikt til å opnå nogen nedsettelse i den portugisiske regjeringens krav til kontingentens størrelse ved å fastsette bestemte kvanta for de forskjellige portugisiske vintsorter eller ihvertfall for portvin. Nærværende må ikke gi anledning til noen henvendelse til de portugisiske myndigheter.

Om traktatforhandlingene med Portugal.

Nr. 11.

Telegram

fra legasjonen i Lissabon, avsendt 11te mai 1922, optatt i Kristiania 12te mai 1922.

10. Det har ikke lykket tross gjentagne sonderinger å få noen annen eller mere konkret uttalelse fra portugisisk regjeringshold angående kontingentens størrelse enn den tidligere gjengitte ytring av chefen for den handelspolitiske avdeling, nemlig at han vilde anbefale vedtagelse dersom vi tilbød 8 000 hektoliter og at vi kunde tales ved

hvis vi tilbød 5 000 hl. At et tilbud under 5 000 vil aksepteres anser jeg personlig utelukket og jeg er sterkt i tvil om at et sådant kvantum vil bli godtatt selv som lavmål. Hvad angår den i Deres telegram antydde måte å opnå nedsettelse på i kontingentens størrelse kan jeg vanskelig uttale noe bestemt.

At en sådan fremgangsmåte for Portugals vedkommende vil føre til opnåelse av noen lavere kontingent har jeg dog liten tro på.